

Joanna Sklarz

UJĘCIE RÓŻNIC KURSOWYCH NA WALUTOWYCH RACHUNKACH BANKOWYCH W ASPEKCIE BILANSOWYM I PODATKOWYM

„Różnice kursowe są wynikiem wahań kursów walut w czasie, a konieczność ich uwzględniania pojawia się w tych podmiotach gospodarczych, które dokonują operacji i rozliczeń walutowych. Zmiany kursów walut powodują wzrost lub spadek wartości przeliczonych na walutę polską składników aktywów i pasywów w stosunku do ich stanu na początku okresu lub momentu ich zarachowania”¹.

Zgodnie z ustawą o rachunkowości księgi rachunkowe prowadzi się w języku i w walucie polskiej, co zobowiązuje do wyceny aktywów i pasywów wyrażonych w walucie obcej. Wycena ta jest dokonywana na bieżąco zarówno w trakcie okresu sprawozdawczego, jak również okresowo na dzień bilansowy².

Przeliczanie stanów aktywów, pasywów, przychodów i rozchodów wyrażonych w walutach obcych na złote polskie zawsze wzbudzało i nadal wzbudza wiele wątpliwości. Koszty z tytułu różnic kursowych mogą występować w przypadku przeliczenia na walutę polską:

- środków pieniężnych w kasie walutowej i na rachunkach walutowych,
- finansowych aktywów, których realizacja oznacza płatność w walucie obcej,
- należności i zobowiązań.

Rozliczenie różnic kursowych od ww. aktywów i pasywów może mieć różny charakter. Różnice kursowe mogą bowiem obciążać przychody lub koszty finansowe (charakter wynikowy) lub korygować poszczególne składniki akty-

¹ www.gazetaprawna.pl nr 184 z 22 września 2003 r., Różnice kursowe w orzecznictwie i interpretacjach organów podatkowych.

² Por. J. Nieszporek: Wycena aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych. Rachunkowość – komentarze do ustawy nr 17/2002. INFOR Sp. z o.o., s. 18.

wów i pasywów (charakter bilansowy). Charakter bilansowy oznacza, iż wzrost lub spadek wartości pieniądza spowodowany zmianą kursu walutowego nie wpływa w sposób bezpośredni na wynik finansowy, tj. nie stanowi kosztu lub przychodu³.

Różnice kursowe dotyczące przychodów lub kosztów finansowych można dalej klasyfikować na różnice kursowe zrealizowane i niezrealizowane (memoriałowe). Kryterium, które pozwala na klasyfikowanie w ten sposób różnic kursowych, jest ruch pieniądza. Różnice kursowe zrealizowane powstają w trakcie trwania roku obrotowego w wyniku uregulowania rozrachunków wyrażonych w walutach obcych, a różnice niezrealizowane w wyniku urealnienia na dzień bilansowy wartości aktywów i pasywów wyrażonych w tychże walutach. Celem różnic kursowych niezrealizowanych jest doprowadzenie do porównywalności wyrażonych składników aktywów i pasywów w walutach obcych. Wyodrębnianie zrealizowanych i niezrealizowanych różnic kursowych ma szczególne znaczenie dla celów podatkowych i jest związane z ich ujęciem lub nieuwzględnieniem w przychodach podatkowych czy też kosztach ich uzyskania. W celu prawidłowego zakwalifikowania różnic kursowych do kosztów uzyskania przychodów, podobnie jak w przypadku pozostałych kosztów, jednostki muszą prowadzić odpowiednio rozbudowaną analitykę kont. Przyjęta przez podmioty gospodarcze polityka rachunkowości oraz zawarty w niej plan kont powinien być dostosowany do przedmiotu i rozmiarów jej działalności oraz w sposób jednoznaczny wskazywać koszty ściśle związane z uzyskaniem przychodów⁴.

Różnice kursowe mające związek z ruchem pieniądza, można jeszcze podzielić na różnice kursowe dodatnie i ujemne. Pojęcia te głównie jednak dotyczą prawa bilansowego. W polskim prawie podatkowym nie mówi się o dodatnich i ujemnych różnicach kursowych lecz o wzroście oraz zmniejszeniu zarówno przychodów, jak i kosztów podatkowych na skutek zmiany kursów walut. Dzieje się tak dlatego, iż prawo podatkowe nie wyróżnia różnic kursowych jako istniejących samodzielnie, lecz jedynie jako elementy korygujące wcześniej zaistniałe już przychody lub koszty⁵. Wzrost lub spadek zależy od pozycji bilansowych, których dotyczy. Rozbieżność ta powoduje np., że ujemne różnice kursowe powstałe w wyniku realizacji należności eksportowych są ujmowane w prawie bilansowym jako koszty finansowe, w prawie podatkowym natomiast

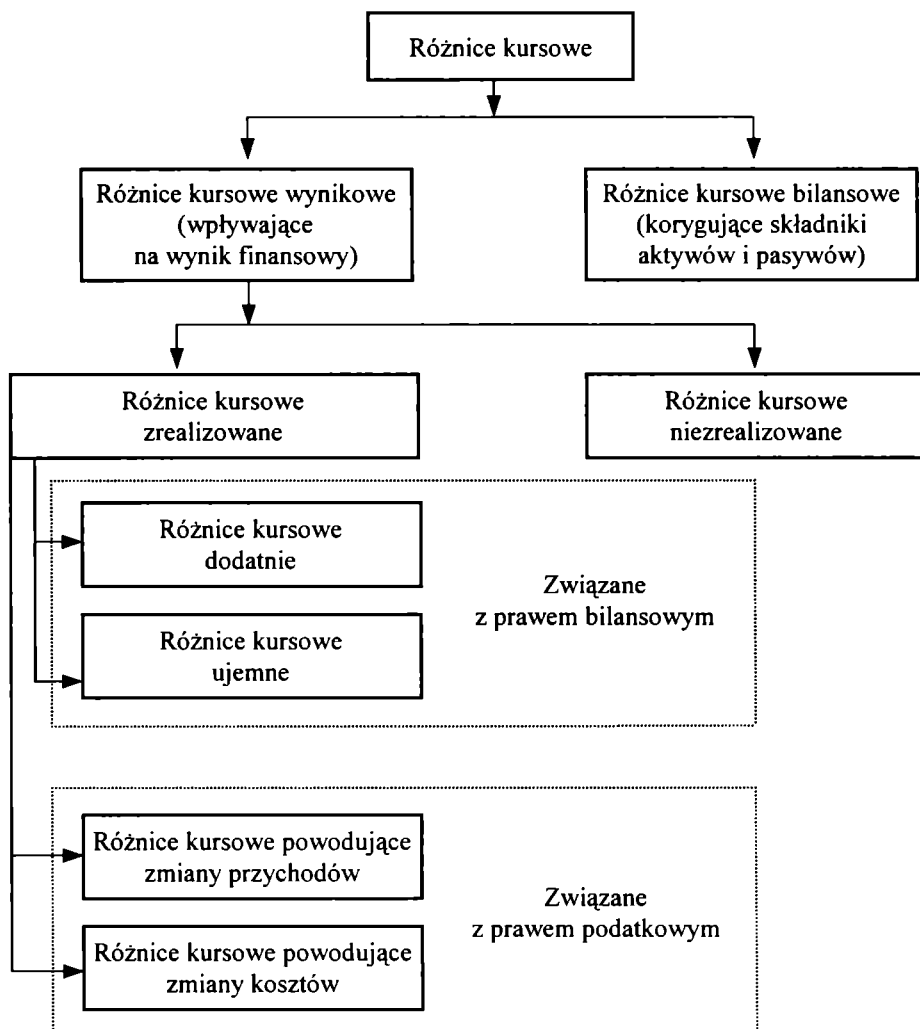
³ Por. I. Olchowicz: *Rachunkowość podatkowa* – wydanie 5 zaktualizowane i rozszerzone. DIFIN, Warszawa 2003, s. 458; A. Helin, K.G. Szymański: *Sprawozdawczość finansowa spółek kapitałowych*. Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce BDO, Warszawa 2001; T. Waślicki: *Ewidencja różnic kursowych w prawie podatkowym i bilansowym*. „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 2, s. 47.

⁴ Por. T. Waślicki: *Op. cit.*, s. 47.

⁵ Por. A. Grabowski, S. Klonowska: *Różnice kursowe – praktyczne rozwiązania z przykładami*. oddk Sp. z o.o., Gdańsk 2003, s. 118-120.

obniżają przychody do opodatkowania. Odwrotnie jest natomiast w przypadku pasywów: tutaj dodatnie różnice kursowe powstałe w związku z zapłatą zobowiązań importowych zmniejszają koszty uzyskania przychodów, mimo że w księgach rachunkowych są ujmowane jako przychody finansowe⁶. Podział różnic kursowych został przedstawiony na rys. 1.

W celu przybliżenia problemu został zaprezentowany przykład 1.

Rys. 1. Podział różnic kursowych w prawie bilansowym i podatkowym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: T. Waślicki: Ewidencja różnic kursowych w prawie podatkowym i bilansowym. „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 2, INFOR Sp. z o.o., s. 47.

⁶ Ibid.

Przykład 1

W spółce „X” zanotowano następujące operacje:

1. Sprzedano produkty zgodnie z fakturą na kwotę 5000 EURO.
Zarachowano w księgach zgodnie z SAD (kurs z SAD 3,70 PLN) – 18 500 PLN.
2. Zakupiono surowce zgodnie z fakturą na kwotę 3000 EURO.
Zarachowano w księgach zgodnie z SAD (kurs z SAD 3,80 PLN) – 11 400 PLN.
3. Sprzedano produkty zgodnie z fakturą na kwotę 6000 EURO.
Zarachowano w księgach zgodnie z SAD (kurs z SAD 3,60 PLN) – 21 600 PLN.
4. Wpływ należności zgodnie za fakturę 5000 EURO
(kurs kupna z dnia otrzymania walut 3,50 PLN) – 17 500 PLN
a) różnica kursowa ujemna w dniu otrzymania należności wyniosła – 1000 PLN (17 500 – 18 500).
5. Zakupiono surowce zgodnie z fakturą na kwotę 4000 EURO.
Zarachowano w księgach zgodnie z SAD (kurs z SAD 3,70 PLN) – 14 800 PLN.
6. Zapłata za fakturę 3000 EURO
(kurs sprzedaży z dnia zapłaty 3,90 PLN) – 11 700 PLN
a) różnica kursowa ujemna w dniu zapłaty wyniosła – 300 PLN (11 400 – 11 700).
7. Wpływ należności za fakturę 6000 EURO
(kurs kupna z dnia otrzymania walut 3,80 PLN) – 22 800 PLN
a) różnica kursowa dodatnia w dniu otrzymania należności wyniosła – 1200 PLN (22 800 – 21 600).
8. Zapłata za fakturę 4000 EURO
(kurs sprzedaży z dnia zapłaty 3,60 PLN) – 14 400 PLN
a) różnica kursowa dodatnia w dniu zapłaty wyniosła – 400 PLN (14 800 – 14 400).

Ujęcie operacji w księgach rachunkowych.

UJĘCIE RÓŻNIC KURSOWYCH NA WALUTOWYCH RACHUNKACH BANKOWYCH...

Sprzedaż		Należności		Rachunek walutowy		Przychody finansowe ⁷	
18 500,- (1)	(1) 18 500,-	17 500,- (4)	(4) 17 500,-	11 700,- (6)		1 200,- (7a)	
21 600,- (3)	(3) 21 600,-	1 000,- (4a)	(7) 22 800,-	14 400,- (8)		400,- (8a)	
	(7a) 1 200,-	22 800,- (7)					

Koszty finansowe ⁷		Zobowiązania		Koszty rodzajowe	
(4a) 1 000,-		(6) 11 700,-	11 400,- (2)	(2) 11 400,-	
(6a) 300,-		(8) 14 400,-	14 800,- (5)	(5) 14 800,-	
		(8a) 400,-	300,- (6a)		

Wynik według prawa bilansowego:

Przychody ze sprzedaży	44 100 PLN
Koszty działalności operacyjnej	26 200 PLN
Przychody finansowe	300 PLN
Wynik	14 200 PLN

W sprawozdaniu finansowym różnice kursowe dodatnie i ujemne zrealizowane i niezrealizowane są rozliczane wynikowo, wykazuje się je *per saldo* po wzajemnym skompensowaniu różnic kursowych dodatnich i ujemnych⁷.

Wynik według prawa podatkowego:
Przychody podatkowe:

(1)	18 500 PLN
(3)	21 600 PLN
(4a)	-1 000 PLN
(7a)	1 200 PLN

Razem 40 300 PLN

⁷ Por. Rachunkowość w przykładach i liczbach, IV Różnice kursowe ustalane dla potrzeb wyceny bilansowej dotyczące nie uregulowanych należności i zobowiązań – problemy z ich rozliczaniem w księgach następnego roku, Zasady ogólne ustalania różnic kursowych. „Biuletyn Informacyjny” 2000, nr 19, Wydawnictwo Podatkowe GOFIN.

Koszty uzyskania przychodów:

(1)	11 400 PLN
(5)	14 800 PLN
(6a)	300 PLN
(8a)	-400 PLN
<hr/>	
Razem	26 100 PLN

Dochód: $44\,300 - 26\,100 = 14\,200$ PLN.

Pomimo odmiennego prezentowania różnic kursowych w prawie podatkowym i bilansowym ostateczny wynik z tego tytułu nie będzie się różnić w przypadku różnic zrealizowanych. Jednak ujmowanie różnic kursowych, zgodnie z prawem podatkowym, ma istotne znaczenie w sytuacji, gdy kwota przychodu służy jako podstawa do ustalenia innych kategorii, np. limitowanych kosztów reprezentacji i reklamy. Korygowanie wcześniejszych tytułów, tj. kosztów lub przychodów przez różnice kursowe, nie powoduje zawyżania poszczególnych sald kont przychodowych lub kosztowych⁸.

O ile zasady wyceny należności i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych w obowiązujących przepisach prawa są jasno sprecyzowane (reguluje je ustawa o rachunkowości oraz ustawa o podatku dochodowym) i nie nastroczają już większych problemów służbom księgowym, to wycena różnic kursowych od środków pieniężnych gromadzonych na walutowych rachunkach bankowych sprawia nadal wiele trudności.

Problem wyceny środków gromadzonych na rachunkach walutowych pojawił się wraz ze zmianami uregulowań w Prawie dewizowym. Zgodnie z ustawą Prawo dewizowe transakcje z podmiotami zagranicznymi (nierezydentami) są główną przyczyną występowania obrotu dewizowego. Przez obrót dewizowy należy rozumieć:

- obrót dewizowy z zagranicą, do którego można zaliczyć:
 - zawieranie umów lub innych czynności prawnych powodujących lub mogących powodować wystąpienie rozliczeń pieniężnych pomiędzy rezydentem a nierezydentem lub przeniesienie pomiędzy nimi własności wartości dewizowych lub krajowych środków płatniczych, a także wykonanie takich umów lub czynności,

⁸ Ibid.

- zawieranie umów lub innych czynności prawnych powodujących lub mogących powodować przeniesienie pomiędzy rezydentami rzeczy lub prawa, których nabycie nastąpiło w obrocie dewizowym z zagranicą, także wykonywanie takich umów lub czynności,
- dokonywanie wywozu, przekazywanie oraz wysyłanie za granicę wartości dewizowych albo krajowych środków płatniczych, a także przewóz, przekazanie, nadsyłanie ww. środków do kraju.
- obrót wartościami dewizowymi w kraju (są to wszelkiego rodzaju zawieranie umowy i inne czynności prawne, powodujące lub mogące powodować rozliczenia w walutach obcych, a także przeniesienie pomiędzy rezydentami lub nierezydentami własności wartości dewizowych, jak również wykonywanie ww. umów lub czynności)⁹.

Zmiany w polskiej polityce gospodarczej w okresie ostatnich 15 lat pozwoliły podmiotom gospodarczym nie tylko na dokonywanie obrotu dewizowego bez uprzednich zezwoleń, ale w ustawie Prawo dewizowe zniesiono również obowiązek odsprzedaży walut bankom uprawnionym do ich skupu. Oznacza to, że podmioty gospodarcze uzyskały zarówno prawo do gromadzenia pieniężnych środków walutowych na własnych walutowych rachunkach bankowych, jak również prawo dysponowania środkami zgromadzonymi na tych rachunkach. Przez prawo do gromadzenia pieniężnych środków walutowych należy także rozumieć kontrakty terminowe na zakup walut po określonym kursie, a także środki dostępne w walucie obcej w ramach zawieranych umów kredytowych bądź zorganizowanych programów emisji papierów dłużnych¹⁰.

Zmiany te przyniosły jednostkom gospodarczym nie tylko dodatkowe korzyści finansowe i znacznie usprawniły transfer walut, ale również przysporzyły poważnych problemów podatkowych z uwagi na odmienne uregulowania w Prawie podatkowym i bilansowym. Obie z ww. ustaw nie uwzględniły, zniesionego przez nowe Prawo dewizowe, obowiązku odsprzedawania bankom walut obcych uzyskiwanych przez podmioty gospodarujące. Środki te nadal są wyceniane po kursie, jaki stosowałby bank, gdyby waluty te były u niego zakupione lub sprzedane danej jednostce¹¹.

Ustawa o rachunkowości zgodnie z art. 35 ust. 8 do wyceny rozchodu walut z walutowych rachunków bankowych przewiduje jedną z 3 metod określonych w art. 34 ust. 4 niniejszej ustawy. Zgodnie z ww. artykułem rozchód środków z walutowego rachunku bankowego może odbywać się¹²:

⁹ Por. ustawa z 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe, Dz.U. z 2002 r. Nr 141, poz. 1178, art. 16-17; P. Tomala: Zarządzanie walutą obcą w przedsiębiorstwie – zasoby dewiz i kursy walut. „Rachunkowość Finansowa i Audyt” 2004, nr 5, INFOR Sp. z o.o., s. 3.

¹⁰ Ibid.; M. Witkowska: Różnice kursowe. Rachunkowość sp. z o.o. Zamknięcie roku 2003, s. 121-132.

¹¹ Ibid.; Środki pieniężne gromadzone na rachunku walutowym od 2004 r. można wyceniać po średnim kursie.

¹² Por. Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. Nr 76, poz. 694, art. 34-35.

- „[...] według cen przeciętnych, tj. ustalonych w wysokości średniej ważonej cen (kosztów) danego składnika aktywów,
- przyjmując, że rozchód składnika aktywów wycenia się kolejno po cenach (kosztach) tych składników aktywów, które jednostka najwcześniej nabyła (wytworzyła),
- przyjmując, że rozchód składnika aktywów wycenia się kolejno po cenach (kosztach) tych składników aktywów, które jednostka najpóźniej nabyła (wytworzyła)”¹³.

Jak wynika z tego, rozchód z walutowego rachunku bankowego może odbywać się według cen przeciętnych, metod FIFO i LIFO. Podejście to polega na wycenie rozchodowywanych walut według kursu historycznego wpływu tej waluty z zastosowaniem jednej z metod rozchodu. Wykorzystanie tej metody nie powoduje powstania różnic kursowych na rachunku, gdyż rozdysponowanie środków następuje dokładnie po takim samym kursie, po jakim nastąpił jej wpływ na rachunek dewizowy¹⁴.

Wycenę środków według kosztu historycznego nie często spotyka się w literaturze fachowej. Znacznie częściej jest zalecane wycenianie rozchodu walut z rachunku dewizowego zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy o rachunkowości. Wycena według tego podejścia odbywa się z zastosowaniem kursów kupna i sprzedaży banku, z którego usług korzysta jednostka przy jednoczesnym wybraniu jednej z metod rozchodowania, tj. metody FIFO, LIFO lub średnioważonej¹⁵.

Ustawa o rachunkowości przewiduje także wycenę stanu środków na walutowych rachunkach bankowych nie później niż na dzień bilansowy. Oznacza to, że stan środków walutowych na rachunkach bankowych można wyceniać w okresach krótszych niż na dzień bilansowy, np. na ostatni dzień okresu sprawozdawczego, jakim może być miesiąc. Zgodnie z art. 30 ustawy o rachunkowości na dzień bilansowy wartość środków zgromadzonych na walutowych rachunkach bankowych wycenia się po kursie kupna stosowanym w tym dniu przez bank, z którego usług korzysta jednostka, nie wyższym jednak od kursu średniego ustalonego dla danej waluty przez NBP na ten dzień. Poprawione rozwiązanie ww. ustawy obowiązujące od 15 stycznia 2004 r.¹⁶ dopuszcza zastosowanie średniego kursu NBP w celu wyceny składników aktywów i pa-

¹³ Ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. Nr 76, poz. 694, art. 34.

¹⁴ Por. A. Grabowski, S. Kłonowska: Op. cit., s. 118.

¹⁵ Ibid., s. 116.

¹⁶ Rozwiązanie to mogło zostać już zastosowane do wyceny sprawozdań finansowych na 31 grudnia 2003 r. pod warunkiem zamieszczenia w dodatkowej informacji wzmianki o przyjęciu do wyceny kursu średniego NBP.

sywów wyrażonych w walutach obcych¹⁷. Powstałe na dzień bilansowy różnice kursowe z wyceny środków księgowo wpływają na przychody lub koszty finansowe, dla celów podatkowych nie stanowią one jednak przychodów ani kosztów uzyskania przychodu. Są to tzw. różnice kursowe niezrealizowane¹⁸.

Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych wymienia natomiast dwie grupy różnic kursowych podlegających opodatkowaniu związanych z rozchodem walut z własnych rachunków walutowych. Nie jest to bynajmniej podział na różnice kursowe dodatnie i ujemne, czego należałoby się spodziewać, ale na różnice zwiększające przychody powstałe w wyniku odsprzedaży walut bankom (art. 12 ust. 2a ustawy) i różnice kursowe stanowiące koszty uzyskania przychodu związane z zapłatą zobowiązań (art. 15 ust. 1a)¹⁹. W świetle ww. artykułów ustawy o podatku dochodowym podatnicy wyliczający różnice kursowe są zobowiązani stosować następujące kursy walut:

- kurs kupna walut banku, z którego usług korzystał podatnik w przypadku walut wpływających na dewizowy rachunek bankowy,
- kurs kupna walut banku, z którego usług korzystał podatnik w przypadku odsprzedaży bankowi posiadanych walut,
- kurs sprzedaży walut banku, z którego usług korzysta jednostka w przypadku kupna walut dewizowych na rachunek walutowy,
- kurs sprzedaży walut banku, z którego usług korzystał podatnik w przypadku faktycznej zapłaty z dewizowego rachunku za zobowiązanie opiewające na walutę obcą.

We wszystkich ww. przypadkach będą mieć zastosowanie kursy walut z dnia faktycznego wystąpienia określonego zdarzenia gospodarczego²⁰.

Powszechnie wiadomo, że zarówno z odsprzedaży walut bankom, jak i wyniku zapłaty zobowiązań jednostki gospodarcze w związku ze zmianą kursu walut uzyskują dodatnie i ujemne różnice. Jednak w świetle podatkowych uregulowań dodatnie i ujemne różnice powstałe w wyniku odsprzedaży walut bankom należy zaliczyć do przychodów podatkowych, różnice kursowe zaś powstałe w związku z zapłatą zobowiązań do kosztów podatkowych. Jeżeli zaliczenie dodatnich różnic z odsprzedaży walut do przychodów nie budzi żadnych zastrzeżeń, bo rzeczywiście generują one dodatkowy przychód, to w przypadku ujemnych różnic nasuwają się wątpliwości:

¹⁷ Por. ustawa z 29 września 1994 r. o rachunkowości. Dz.U. Nr 76, poz. 694, art. 30; P. Rybicki: Różnice kursowe w sprawozdaniu finansowym za 2003 r. „Rachunkowość Finansowa i Audyty” 2004, nr 3, INFOR Sp. z o.o., s. 25.

¹⁸ Por. M. Witkowska: Różnice kursowe. Op. cit., s. 121-132.

¹⁹ Por. ustawa z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych. Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 z późn. zm., art. 12-15.

²⁰ Ibid.; Podatek dochodowy od osób prawnych w wyjaśnieniach. Różnice kursowe od własnych środków w walutach obcych. „Biuletyn Informacyjny” 2000, nr 9, Wydawnictwo Podatkowe GOFIN.

- czy ujemne różnice winny również zwiększać przychody do opodatkowania? (należałoby wtedy zapłacić podatki od nieosiągniętych przychodów),
- czy też ujemne różnice powinny zmniejszać przychody?

Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku wystąpienia różnic na rachunkach walutowych w związku z zapłatą zobowiązań. Czytając literalnie art. 15 ust. 1a, dodatnie różnice generujące *de facto* dodatkowy przychód dla jednostki winny zwiększać koszty uzyskania przychodów, czyli zmniejszać dochód do opodatkowania²¹. Różnice, o których mowa w art. 12 ust. 2a oraz art. 15. ust. 1a, mówią o przychodach i kosztach podatkowych bez względu na osiąganą przez nie wartość dodatnią bądź ujemną. Oba omawiane przepisy czytane literalnie nie pozwalają na korekty przychodów lub kosztów²².

Innym nie uregulowanym prawnie aspektem, ale równie ważnym, jest ustalenie zasad wyceny rozchodowanych walut (kursu kupna lub sprzedaży walut ogłaszanego przez bank, z którego usług podatnik korzysta) w odniesieniu do jednostek posiadających kilka rachunków bankowych, mających możliwość indywidualnego negocjowania kursów z bankiem i dokonujących różnych operacji²³.

Należy przypuszczać, że ustawodawca pozostawił jednostkom gospodarczym pewną swobodę wyboru co do metod i zasad wyceny. Istotne jest tylko to, by podjęte przez kierownictwo jednostki decyzje w tym zakresie zostały ujęte w przyjętych przez jednostkę zasadach rachunkowości (polityce rachunkowości).

W celu przybliżenia problemu poniższy przykład przedstawia stosowane w praktyce sposoby ustalania przychodów i kosztów związanych z powstaniem różnic na rachunkach walutowych w prawie podatkowym i bilansowym.

Przykład 2

W spółce „X” zanotowano następujące operacje na rachunku walutowym:

1. Wpływ należności za fakturę 20 000 EURO
(kurs kupna z dnia otrzymania walut 3,50 PLN).
2. Zapłatę za fakturę 20 000 EURO
(kurs sprzedaży z dnia zapłaty 3,80 PLN).

²¹ Ibid.; A. Grabowski, S. Klonowska: Op. cit., s. 120; R. Żarejko, M. Kobiela: Podatek dochodowy od osób prawnych w 2003 (dla praktyków-księgowych i prawników). Wydawnictwo Podatkowe GOFIN, Gorzów Wielkopolski 2003, s. 189-121.

²² Por. G. Dźwigala: Ewidencja różnic kursowych w prawie bilansowym i podatkowym. „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 5, s. 39-40.

²³ Por. L. Błystak, H. Łysikowska, B. Gruszczyński: Podatek dochodowy od osób prawnych – komentarz 2003. Oficyna Wydawnicza UNIMEX, Wrocław 2003, s. 198.

UJĘCIE RÓŻNIC KURSOWYCH NA WALUTOWYCH RACHUNKACH BANKOWYCH...

3. Wpływ należności za fakturę 20 000 EURO
(kurs kupna z dnia otrzymania 3,70 PLN).
4. Odsprzedaż walut bankowi 15 000 EURO
(kurs kupna z dnia odsprzedaży 3,60 PLN).
5. Nabycie walut od banku 100 000 EURO
(kurs sprzedaży z dnia nabycia 4,00 PLN).
6. Wpływ walut za wniesione udziały 50 000 EURO
(średni kurs NBP 3,80 PLN)²⁴.
7. Odsprzedaż walut dla banku 50 000 EURO
(kurs kupna z dnia odsprzedaży 3,90 PLN).
8. Zapłata za fakturę 100 000 EURO
(kurs sprzedaży z dnia zapłaty 4,00 PLN).

W księgach rachunkowych operacje na rachunku walutowym ujęto jak niżej:

DT	Rachunek walutowy		CT
(1)	20 000 EURO * 3,50 = 70 000,-	20 000 EURO * 3,80 = 76 000,-	(2)
(3)	20 000 EURO * 3,70 = 74 000,-	15 000 EURO * 3,60 = 54 000,-	(4)
(5)	100 000 EURO * 4,00 = 400 000,-	50 000 EURO * 3,90 = 195 000,-	(7)
(6)	50 000 EURO * 3,80 = 190 000,-	100 000 EURO * 4,00 = 400 000,-	(8)
	190 000 EURO 734 000,-	185 000 EURO 725 000,-	
		Saldo 5 000 EURO 9 000,-	

Podatkowe ujęcie różnic kursowych według dwóch rozwiązań stosowanych w praktyce przy zastosowaniu metody FIFO:

²⁴ Zgodnie z art. 30 ust. 2 pkt. 2 wyrażone w walutach obcych operacje gospodarcze ujmuje się w księgach rachunkowych na dzień ich przeprowadzenia po kursie średnim ustalonym dla danej waluty przez NBP na ten dzień, chyba że w zgłoszeniu celnym lub innym wiążącym jednostkę dokumencie został ustalony inny kurs – w przypadku pozostałych operacji.

Nr operacji	Ustalenie różnic	Rozwiązanie I		Rozwiązanie II	
		przychody	koszty	przychody	koszty
2.	20 000 EURO * (3,80 – 3,50) = 6 000	-	6 000,-	-	- 6 000,-
4.	15 000 EURO * (3,60 – 3,70) = - 1 500	1 500,-	-	- 1 500,-	-
7.	5 000 EURO * (3,90 – 3,70) = 1000	1 000,-	-	1 000,-	-
7.	45 000 EURO * (3,90 – 4,00) = - 4 500	4 500,-	-	- 4 500,-	-
8.	55 000 EURO * (4,00 – 4,00) = 0	-	-	-	-
8.	45 000 EURO * (4,00 – 3,90) = 4 500	-	4 500,-	-	- 4 500,-
Razem		7 000,-	10 500,-	- 5 000,-	- 10 500,-

Rozwiązanie I: ujmuje operacje na rachunkach walutowych zgodnie z literalnym brzmieniem zapisów w prawie podatkowym (art. 12 ust. 2a i art. 15 ust. 1a), tj. dodatnie, jak i ujemne różnice kursowe z odsprzedaży walut zwiększają przychody podatkowe z zapłaty zaś zwiększają koszty podatkowe. Nie koryguje się tutaj wartości kosztów lub przychodów o powstałe różnice kursowe.

Rozwiązanie II: przedstawia sposób, w jaki przepis ten jest najczęściej interpretowany, gdzie zakłada się, że różnice kursowe powstałe przy odsprzedaży walut bankowi korygują przychody podatkowe na plus lub minus w zależności od ich dodatniego czy ujemnego charakteru. Zaś różnice powstałe przy zapłacie korygują na plus lub minus koszty podatkowe.

Jak wynika z powyższego przykładu ustalenie różnic kursowych za pomocą jednej z powyższych metod jest bardzo skomplikowane i bardzo pracochłonne. Jednostki dokonujące dużej liczby operacji nie są w stanie prowadzić tak dokładnej ewidencji dla każdej zrealizowanej operacji bez dobrego programu komputerowego, który spełniałby te warunki i automatycznie rozliczał powstałe różnice kursowe²⁵.

W literaturze można się jeszcze spotkać z innym rozwiązaniem, co prawda odmiennie traktującym sprawę opodatkowania różnic kursowych od uregulowań ustawowych, zasługującym jednak na uwagę ze względu na prosty sposób ustalania różnic. Sama metoda została nazwana metodą uproszczoną, polega ona na poprawnym ustaleniu salda z ostatnich wpływów na rachunek bankowy

²⁵ Por. A. Grabowski, S. Klonowska: Op. cit., s. 123.

i porównaniu go z końcowym saldem tego rachunku. Tak ustaloną różnicę zalicza się bądź to do przychodów podatkowych, jeżeli różnica ta jest dodatnia lub do kosztów, jeżeli różnica jest ujemna²⁶.

Metoda ta, co prawda nie przedstawia różnic kursowych w tzw. szyku rozwartym, ale nie ma to wpływu na sprawozdanie finansowe, gdyż w rachunku zysków i strat różnice kursowe są kompensowane, dlatego też metoda ta jest powszechnie stosowana jako metoda księgową. Rozwiązanie to, mimo że nie jest do końca zgodne z przepisami podatkowymi, z uwagi na to, że zniekształca wysokość przychodów i kosztów podatkowych, jest powszechnie stosowane w celach podatkowych, gdyż nie zniekształca podstawy opodatkowania²⁷.

Rozwiązanie III według metody uproszczonej polegającej na poprawnym ustaleniu salda:

DT	Rachunek walutowy		CT
(1) 20 000 EURO * 3,50 = 70 000,-	20 000 EURO * 3,80 = 76 000,-	(2)	
(3) 20 000 EURO * 3,70 = 74 000,-	15 000 EURO * 3,60 = 54 000,-	(4)	
(5) 100 000 EURO * 4,00 = 400 000,-	50 000 EURO * 3,90 = 195 000,-	(7)	
(6) 50 000 EURO * 3,80 = 190 000,-	100 000 EURO * 4,00 = 400 000,-	(8)	
190 000 EURO	734 000,-	185 000 EURO	725 000,-
		Saldo 5 000 EURO	9 000,-
Saldo zgodnie z wyceną według kursu kupna z dnia otrzymania	5 000 EURO * 3,80 = 19 000,-		
Saldo na rachunku walutowym	5 000 EURO		<u>9 000,-</u>
Różnica			10 000,-

Tak obliczoną dodatnią różnicę należy zaliczyć do przychodów podatkowych.

²⁶ Ibid.

²⁷ Ibid.

Ujęcie ww. różnicy na kontach księgowych

Rachunek walutowy				Przychody podatkowe	
(1)	70 000,-	76 000,-	(2)		
(3)	74 000,-	54 000,-	(4)		
(5)	400 000,-	195 000,-	(7)		
(6)	190 000,-	400 000,-	(8)	(9)	
(9)	10 000,-				10 000,- (9)
	744 000,-	725 000,-			
		19 000,-	Saldo		

Objaśnienie:

9. Księgowanie zrealizowanych różnic kursowych 10 000,-.

Metodą uproszczoną możemy dokonać także wyceny na dzień bilansowy. Przyjmijmy, że kurs kupna banku, z którego korzysta jednostka na dzień bilansowy, wynosi 4,00 PLN²⁸.

Obliczenie:

Saldo zgodnie z wyceną według kursu kupna
na dzień bilansowy

$$5\ 000\ \text{EURO} * 4,00 = 20\ 000,-$$

Saldo na rachunku bankowym

$$5\ 000\ \text{EURO} \quad 9\ 000,-$$

Różnica

$$11\ 000,-$$

Różnicę tę zaliczymy do przychodów finansowych w prawie bilansowym, w świetle prawa podatkowego różnica ta w całości nie jest zrealizowana – nie stanowi więc przychodu do opodatkowania. Spółka na dzień bilansowy posiada jeszcze na rachunku 5 000 EURO, których wycena na dzień bilansowy nie stanowi przychodu zrealizowanego.

²⁸ Od 15 stycznia 2004 r. kursem po jakim następuje wycena aktywów i pasywów może być także kurs średni NBP.

Obliczenie:

$$5\,000 \text{ EURO} * (4,00 - 3,80) = 1\,000,-$$

W celach podatkowych kwota 1 000 PLN nie stanowi przychodu. Przychodem jest tylko kwota 10 000,- (11 000,- - 1 000,-).

Zaksięgowanie powyższej operacji zarówno dla prawa bilansowego, jak i podatkowego jest takie samo, tzn. strona Dt rachunku walutowego 11 000 i Ct Przychodów finansowych (analityka różnice kursowe) 11 000. W planie kont w pozycji przychody finansowe należałoby wyodrębnić konta analityczne dla różnic kursowych zrealizowanych i niezrealizowanych.

Dochód do opodatkowania w każdej z prezentowanych metod jest inny. Stanowi to dla jednostek gospodarczych poważny problem podatkowy, wymagający ze strony ustawodawcy natychmiastowego rozwiązania. Wielu podatników miało nadzieję, że najbliższa nowelizacja ustawy o podatku dochodowym dokładnie sprecyzuje sposób ustalania i prezentacji różnic kursowych. Niestety zapisy w ustawie w tej kwestii nie zmieniły się, a szkoda, bo przyjęcie chociażby metody uproszczonej do uregulowań podatkowych z pewnością powiększyłoby wpływ środków do budżetu i znacznie ułatwiło prowadzenie ewidencji podatkowej.

Wydaje się, że należałoby też postulować o doprowadzenie do jednolitej interpretacji i ujęcia różnic kursowych w prawie bilansowym i podatkowym.

THE GRASP OF FOREIGN EXCHANGE DIFFERENCES IN BANK'S FOREIGN CURRENCY ACCOUNTS IN THE ASPECT OF BALANCE SHEET AND TAX

Summary

According to the Act of Accountancy the books are kept in Polish language and Polish currency, too. This causes the obligation of valuation of the actives and passives expressed in foreign currency. The valuation is done currently during the accounting period as well as periodically, as on the balance sheet day. Computing the levels of the actives, passives, incomes and outgoings expressed in foreign currencies which are transferred into Polish zlotys has always arisen many doubts. The difference between balance sheet and tax grasp of foreign exchange differences causes problems as far as a correct settlement of incomes and deductible costs is concerned. The aim of this elaboration is to present the grasp of foreign exchange differences of money accumulated on the bank's accounts in the balance sheet and tax aspect.